

Panchenko S. A. Phraseologism as element of entertainment discourse.

The article deals with the problem of creating entertainment discourse with the help of phraseological units. The essence of ludic effect and entertaining discourse in general is determined and the peculiarities of phraseological unit usage in the aforementioned discourse are described in particular. Entertaining discourse is defined as a collection of texts, joined with the common theme "entertainment" and implemented in the media space, which assumes participants interactive communication. The directions of phraseological unit transformations in the entertainment discourse and their literal translation as a means of creating ludic effect are analyzed. The results of the research show that the description of phraseology in entertaining media discourse suggests that their ludic effect is most noticeable in the case when these idioms are supplemented by this or that "overtone". In particular, idioms undergo neological transformations or are opposed to foreign language equivalents.

Keywords: *discourse, entertainment discourse, phraseologism, transformations, literal translation.*

М. М. Паук

Мукачівський державний університет

СИНТАКСИЧНІ ЗАСОБИ АФОРИСТИЧНОСТІ В УКРАЇНСЬКИХ ПРИСЛІВ'ЯХ

У статті на основі аналізу визначень прислів'їв було виділено їхні облігаторні риси, зокрема афористичність. Афористичність досягається шляхом несподіваного поєднання двох пропозицій. Цей спосіб побудови реалізується не тільки в складних реченнях, він представлений і в простих реченнях завдяки актуалізації згорнутих предикатних виразів.

Ключові слова: *прислів'я, синтаксична і семантична будова речення.*

Прислів'я як традиційний для всіх мов і культур витвір народної творчості заслужено виступають об'єктом найрізноманітніших досліджень, у тому числі й мовознавчих. Зокрема, серед останніх праць, присвячених їм, можна виділити великі монографічні праці З. К. Тарланова [20], Н. М. Семененко й Г. М. Шипіциної [17], О. І. Селіверстової [14; 15]. Тим не менш, багато питань, що стосується структури паремій, їхнього образного й експресивного потенціалу, ще не знайшли свого належного висвітлення. До недостатньо вивчених належить і питання про роль синтаксичної будови паремій у досягненні ними виражальних можливостей. Такій важливій для пареміології проблемі і присвячено це дослідження, виконане на матеріалі українських прислів'їв.

Мета статті – проаналізувати й охарактеризувати синтаксичні засоби афористичності в українських прислів'ях.

Порівняння різноманітних визначень прислів'їв (див. [2, с. 341; 4; 10, с. 389; 11, стб. 763; 13, с. 338–339; 19, т. 8, с. 24; 21, с. 530; 23, с. 680–683]) дає підстави для виділення таких важливих і облігаторних ознак зазначених

одиниць: це стійкий вираз у формі речення (простого чи складного), який узагальнює народний досвід і має образний, афористичний характер.

Вказані риси прислів'їв дозволяють погодитися з висновком, що в строгому лінгвістичному розумінні семантика прислів'їв є за своєю природою афористичною, оскільки дійсність у них виражається в узагальненій, універсальній формі, а це означає, що прислів'я мають ті ж семантичні ознаки і диференціюватися на такі ж семантичні типи, що й афоризми.

Визначення афоризмів досить різноманітні. Зазвичай їх тлумачать як короткі, оригінальні, влучні вислови, узагальнення, глибокі думки, виражені в лаконічній формі, інколи несподівано парадоксальній. Я. Я. Іванов до цих ознак додає і таку визначальну характеристику, як те, що в афоризмах, на відміну від всіх інших висловлювань, виражаються закономірності існування і зв'язків неодиничних реалій [9]. Як показує аналіз прислів'їв, їм властива нереперентність як аргументів ситуацій, названих у них, так і всієї ситуації загалом (див. ознаки референтності у викладі Н. Д. Арутюнової [1, с. 179–204]), часова нелокалізованість використовуваних у них предикатів (див. обґрунтування думки про семантичну специфіку цих предикатів в колективній праці “Семантичні типи предикатів” [16]), специфічна модальність, що тяжіє до модальності переповідності (див. теоретичні засади опису модальності в дослідженнях В. М. Бріцина [6; 7]).

Визнання прислів'їв одним з типів афоризмів робить актуальною відповідь на запитання про місце реалізації в структурі прислів'я афористичної семантики, пов'язаної з вираженням типових відношень навколишньої дійсності.

Звернення до фактичного матеріалу дає підстави для дещо несподіваних висновків. Як свідчать українські прислів'я, до цих типових відношень афористичного характеру не належать у переважній більшості відношення між підметом і присудком, або ж, якщо розглядати прислів'я на семантичному рівні, між центральним аргументом і предикатом. Прислів'я на зразок *Бідність не гріх* [22, с. 16]; *Бідність показує приятелів* [22, с. 16] становлять вражаючу меншість у збірці “Українські прислів'я та приказки” [22]. Це дає підстави для висновку, що афористичність прислів'я, яка полягає у вираженні в образній формі типових відношень дійсності, формується, як правило, не всередині елементарного речення, а за його межами.

У складному реченні афористичність досягається шляхом різноманітних поєднань його частин. У складносурядних і безсполучникових реченнях частотним є смислове протиставлення частин. Наприклад: *До бідного приятеля іди коли хоч, а до багатого – коли кличе* [22, с. 16]; *Бідний носить, що може, а багач, що хоче* [22, с. 16]; *Бідному википить, а багатому накопить* [22, с. 16]; *Бідний у праці рветься, багатому черево дметься* [22,

с. 16]; *Бідний робить – багатому родить* [22, с. 16]; *Слабий з сильним не борися, бідний з багатим не дружися* [22, с. 16]. У наведених ілюстраціях прислів'їв протиставлення банальних ситуацій призводить до афористичного подання типових за народною уявою відношень.

У складнопідрядних і синонімічних їм безсполучникових реченнях також спостерігається смислова невиразність частин, поява ефекту афористичності й образності тут також є результатом поєднання двох або більшого числа предикативно організованих одиниць. Наприклад, ці властивості характерні для прислів'їв, утворених такими складнопідрядними реченнями і синонімічними ним безсполучниковими реченнями:

– з підрядними умови: *Якби не хлоп та не віл, то би пан не жив* [22, с. 17]; *Як ні з чим у млин, то порожняком додому* [22, с. 18]; *Не замісиш густо, як у коморі пусто* [22, с. 20]; *Як хліба ні куска, то у хаті тоска* [22, с. 20]; *Як хліба край, так і в хліві рай, а як хліба ні куска, так і в горниці тоска* [22, с. 20]; *Якби Хомі гроші, був би і він хороший, а нема – всяк мина* [22, с. 20]; *Як товста шия в бика, так тоненька в мужика* [22, с. 20];

– з підрядними причини: *Бідак живе обачно: раз на тиждень обідає, та й то не смачно* [22, с. 16]; *Бідний і на тім світі на панів робить: пани будуть у смолі кипіти, а бідним дрова носить* [22, с. 16]; *Біда бідному – і вмерти не дають* [22, с. 16]; *Бідняк, що грак – з долини та в байрак* [22, с. 16]; *Бідному вареників не їсти: як є мука, то нема сиру* [22, с. 16]; *З хлопа усі живуть, тому його й скубуть* [22, с. 17]; *Не втне Панько тіста, бо ячмінне* [22, с. 19];

– з підрядними часу: *Тоді любить і сват, як добре мається брат, а коли бідний, то забуде і брат рідний* [22, с. 16]; *У бідного тоді неділя, коли сорочка біла* [22, с. 17]; *Як умер біднячок – тільки піп та дячок* [22, с. 17]; *Поки жнемо, поти й їмо, а як скосили, то все поїли* [22, с. 18]; *Як мені пшениця родила, то мене й родина любила* [22, с. 18]; *Тягни лямку, поки викопують ямку* [22, с. 17]; *Доки сонце зійде, роса очі виїсть* [22, с. 22]; *Як наймити роблять, у хазяїна дух радується, а сядуть їсти – серце болить* [22, с. 21];

– з підрядними мети: *Ні за що рук зачепити, щоб було як жити* [22, с. 16]; *Треба працювати, аби шматок хліба мати* [22, с. 22];

– з підрядними допустовими: *Хоч бідно жив, та в пана допомоги не просив* [22, с. 17];

– з підрядними образу та способу дії: *На світі так ведеться, що вбогий перед багатим гнеться* [22, с. 17];

– з підрядними означальними: *Який кінь тягне, на того й кладуть* [22, с. 17]; *Котрий віл тягне, того ще й б'ють* [22, с. 17]; *Це той пан, що в соломі спить* [22, с. 19];

– з підрядними з'ясувальними: *Бідаку не первина, що ні з чим до млина* [22, с. 16]; *Ніхто не відає, що бідний обідає* [22, с. 16]; *Він знає, почім ківш лиха* [22, с. 21];

– з підрядними підметовими: *Хто тягне, того ще й б'ють* [22, с. 17]; *Хто нічого не має, того ніхто не знає* [22, с. 19]; *Хто служить з ласки, у того мішок плаский* [22, с. 21]; *Хто везе, того й поганяють* [22, с. 22];

– з підрядними місця: *Де сила панує, там правда мовчить* [22, с. 45].

Узагальнюючи відношення, що спостерігаються між частинами цих складнопідрядних і безсполучникових речень, можна констатувати належність їх до двох основних розрядів. У більшості випадків між частинами спостерігаються уточнювально-обмежувальні відношення. Вони властиві як реченням з прислівними підрядними, так і частині речень, у яких підрядна частина пов'язана зі всією головною частиною (реченням з підрядними умовними, часу, допустовими). Інший різновид відношень можна умовно позначити як пояснювальний. Він спостерігається в реченнях з підрядними причини, мети, які у складі прислів'я використовуються для розкриття причини судження, сформульованого в головній частині.

У прислів'ях, виражених простими реченнями, афористичність також досягається шляхом поєднання смислу предикативного центру з смисловим наповненням окремих другорядних членів. При цьому, як засвідчує фактичний матеріал, незважаючи на конкретне смислове наповнення цих другорядних членів, усі вони демонструють ряд граматичних і семантичних ознак, що відрізняють їх від традиційних характеристик, притаманних другорядних членам речення.

Основною формальною ознакою цих другорядних членів, що нейтралізують смислову примітивність, незрозумілість або ж і неправильність думки, вираженої в основі речення, є їхня препозитивність. Наприклад: *У старця у торбі не поживишся* [22, с. 23]; *Багата дівка робить від суботи до понеділка* [22, с. 24]; *Від багача не жди калача* [22, с. 24]. Приклади, що порушують зазначене правило, є поодинокими. Наприклад: *Прийде на пса мороз* [22, с. 34]. Цю препозитивність не можна розглядати як тільки формальну ознаку паремій, про що свідчить хоча б той факт, що в багатьох випадках зміна місця розташування міняє смислову структуру вислову, призводить до руйнування його афористичності. Пор., наприклад, *Сіттю голого не прикриєш* [22, с. 19] – *Голого не прикриєш сіттю*; *Голого пояс не гріє* [22, с. 19] – *Пояс не гріє голого*. Трансформація другого прислів'я призвела не тільки до зміни смислової орієнтації думки, але й зумовила появу логічно немотивованого вислову, з якого випливає що пояс гріє неголих.

Винятки з цього правила поодинокі. Наприклад: *Доброго вола у ярмі пізнають* [22, с. 87]; *Діло майстра величає; Він і за косою мерзне* [22, с. 117].

Спостереження дають підстави для висновку, що абсолютна препозиція слівформ, які перетворюють малоінформативне предикативне ядро прислів'їв в складову афористичної семантики паремійних висловів, є засобом надання другорядним членам деяких унікальних властивостей, що відрізняють їх від звичайних означень, додатків або обставин. Ця особливість полягає, як свідчать численні приклади, в тому, що препозитивні другорядні, але облігаторні в смисловому відношенні, компоненти речень-прислів'їв, набувають ознаки бути засобом характеристики всього предикативного мінімуму. Вони, як правило, позначають умовний простір, у якому є дійсною думка, виражена в предикативному центрі речення.

Зазначена функція другорядних облігаторних членів речення, як правило, реалізується шляхом розвитку в них умовної семантики. Наприклад, у прислів'ї *Жебраним хлібом не допоможешся* [22, с. 23] прикметник *жебраний*, зберігаючи усі формальні риси узгодженого означення, разом з тим демонструє здатність актуалізувати самостійні предикатні властивості. Про це свідчить регулярні синонімічні зв'язки подібних речень з складнопідрядними реченнями з підрядними умови: *Якщо хліб жебраний, то ним не допоможешся*. Пор.: *У багатой молодой горба не видно* [22, с. 25] – *Якщо молода багата, то у неї (у молодой) горба не видно*; *Білі руки чужу працю люблять* [22, с. 28] – *Якщо ручки білі, це означає, що вони (ручки) чужу працю люблять*; *У доброї господині і півень несеться* [22, с. 86] – *Якщо господиня добра, то в неї (в господині) і півень несеться*. Посилення смислової самостійності препозитивних означень, тяжіння їх до первинної предикатної функції призводить до логічного поєднання двох предикатних виразів: один з них виражений актуалізованим означенням і пояснюваним іменником, а інший – основою речення. У результаті цього смислового об'єднання, перша ситуація виконує функцію встановлення меж прояву другої ситуації. При цьому спостерігається дійсно несподіване і образне поєднання ознак цих ситуацій: *жебраний – не допоможешся, багатий – не видно горба, білий – любити чужу працю, добрий – несеться півень*. Іншим результатом предикатної актуалізації препозитивних означень є зняття за їх допомогою смислових парадоксів, так характерних для предикативних основ прислів'їв: *(горба) не видно; ручки чужу працю люблять; півень несеться*.

Аналогічні зміни, пов'язані з набуттям властивості характеризувати увесь предикативний мінімум, демонструють і додатки, які в своїх первинних функціях є членами речення, керованими присудком і залежними від присудка. Наприклад: *З кишені коня не нагодуюш* [22, с. 89]; *Без праці не проживеш* [22, с. 103]; *Без муки нема науки* [22, с. 110]; *У ледачого і чоботи*

з *ніг вкрадуть* [22, с. 113]. Причиною набуття такими препозитивними додатками смислової самостійності, ознак предикатних функцій є зазначене вище позачасове прочитання використовуваних у прислів'ях присудків, у тому числі й присудків дієслівних. Денотати цих присудків не лежать на часовій осі, а виражають постійні ознаки денотатів, названих підметом. Ця властивість – перехід дієслівних присудків із зони позначення дій у зону вираження ознак – зумовлює певні трансформації у сполучуваності присудків з другорядними членами. Останні набувають властивості послаблювати свої зв'язки з дієслівним присудком і актуалізувати через умовну семантику зв'язки з усім висловлюванням загалом. Про це, зокрема, можуть свідчити лінгвістичні експерименти з трансформації паремій. Наприклад, паремія *У багатого і бики теляться* [22, с. 25] допускає трансформацію *Якщо людина багата, то в неї і бики теляться*. Зміна позачасового значення присудка на актуалізоване значення теперішнього часу призводить не тільки до появи парадоксального твердження, але й стає на перешкоді подальшій трансформації в речення з підрядним умовним: **У багатого зараз бики теляться – *(?)Якщо людина багата, то в неї зараз бики теляться*.

Позачасове значення присудків у прислів'ях призводить і до змін семантики препозитивних актуалізованих обставин. Вони теж розвивають більшу смислову самостійність і демонструють появу умовної семантики, яка обмежує семантичний простір дійсності судження, вираженого в предикативній основі прислів'я. Наприклад: *В ополонці вогонь не страшний* [22, с. 55]; *В зимовий холод кожний молод* [22, с. 58]; *За морем і синиця птиця* [22, с. 63]. Про видозміни семантики свідчать такі синонімічні зближення наведених прислів'їв: *Якщо вогонь в ополонці, він не страшний; Якщо зимовий холод, то в тих умовах кожний молод; Якщо це за морем, то там і синиця – птиця*.

Таким чином, аналіз прислів'їв показує, що ця форма афористичного відбиття типових, а тому позачасових відношень між явищами і властивостями в навколишній дійсності зумовлює характерні особливості семантичної і граматичної структури цієї народної форми відбиття народного досвіду. Переважна більшість прислів'їв семантично можна витлумачити як поєднання двох чи навіть більшої кількості пропозицій, а значить, як поліпредикатні утворення. На синтаксичному рівні ця двопрепозитивність реалізується або в формі складних речень, або ж простих речень. Останні при цьому демонструють актуалізацію семантичних предикатних властивостей у другорядних членів речення, які, як правило, мають абсолютне препозитивне розташування. Між цими семантично актуалізованими другорядними членами речення і предикативною основою прислів'я виникають семантичні зв'язки, які, зазвичай, є зв'язками умови і наслідку. Другорядні члени при

цьому виступають умовно-обмежувальними синтаксемами і визначають ситуативний або ознаковий простір, у межах якого є справедливим зміст судження, вираженого предикативною основою прислів'я. А отже, афористичність прислів'я приховується не в складі предикативної основи речення, її зміст, як правило, або тривіальний, або ж логічно хибний; вона не міститься і в змісті другорядних членів, вона виникає в результаті несподіваного об'єднання в рамках вислову двох пропозицій: одна з них представлена експліцитно в предикативній основі, а інша існує імпліцитно і маніфестується актуалізованими препозитивними членами речення. Як свідчить фактичний матеріал, інвентар таких членів речення досить значний і різноманітний, як і відношення між семантичними предикатами об'єднаних пропозицій.

Л і т е р а т у р а :

1. *Арутюнова Н. Д.* Предложение и его смысл : логико-семантические проблемы / Нина Давидовна Арутюнова. – М. : Едиториал УРСС, 2005. – 384 с.
2. *Ахманова О. С.* Словарь лингвистических терминов / Ольга Сергеевна Ахманова. – М. : Сов. энциклопедия, 1966. – 608 с.
3. *Бирюкова Е. А.* К вопросу о семантико-грамматическом потенциале русских пословиц / Е. А. Бирюкова // Вестник Новгородского государственного университета. – 2014. – № 77. – С. 137–139.
4. *Бібліотека школяра* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // www.ukrtvory.com.ua/prislivia.htm.
5. *Большой энциклопедический словарь : [А–Я]* / Гл. ред. А. М. Прохоров ; 2-е изд., перераб. и доп. – М.–СПб. : БРЭ; Норинт, 1997. – 1408 с.
6. *Бріцин В. М.* Модальна грамати́ка як новий напрямок семантико-синтаксичного вивчення мови / В. М. Бріцин // Мовознавство. – 2006. – № 2–3. – С. 101–110.
7. *Бріцин В. М.* Когнітивні аспекти теорії модальності (на матеріалі східнослов'янського художнього дискурсу) / В. М. Бріцин, В. В. Мозгунов // Мовознавство. – 2013. – № 2–3. – С. 128–148.
8. *Джелалова Л. А.* Структура и семантика паремий тематической группы “человек” : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык” / Л. А. Джелалова. – Волгоград, 2014. – 20 с.
9. *Іваноў Я. Я.* Праблемы ўласна лінгвістычнага вызначэння паняцця “афарызм” / Я. Я. Іваноў // Славянская фразеология и паремиология в XXI веке / [под ред. Е. Е. Иванова, В. М. Мокиенко]. – Мн. : Змицер Колас, 2010. – С. 237–247.
10. *Лингвистический энциклопедический словарь.* – М. : Сов. энциклопедия, 1990. – 686 с.
11. *Литературная энциклопедия терминов и понятий* / [под ред. А. Н. Николюкина]. – М. : НПК “Интелвак”, 2001. – 1600 стб.
12. *Малый энциклопедический словарь.* Т. 2. Вып. 3 : Кигн – Початок. – СПб. : Брокгауз-Ефрон, 1909. – 1055 с.

13. Русский язык. Энциклопедия. – М. : Дрофа, 1997. – 721 с.
14. Селиверстова Е. И. Пространство русской пословицы : постоянство и изменчивость / Елена Ивановна Селиверстова. – СПб. : ООО “Мирс”, 2009. – 270 с.
15. Селиверстова Е. И. Русская пословица в паремиологическом пространстве : стабильность и вариативность (лингвистический аспект) : автореф. дис. на соискание уч. степени д-ра филол. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык” / Е. И. Селиверстова. – СПб., 2010. – 47 с.
16. Семантические типы предикатов. – М. : Наука, 1982. – 365 с.
17. Семенов Н. Н. Русская пословица : функции, семантика, системность / Н. Н. Семенов, Г. М. Шипицына. – Белгород : Изд-во БелГУ, 2005. – 170 с.
18. Слоўнік лінгвістычных тэрмінаў. – Мн. : Вышэйшая школа, 1990. – 222 с.
19. Словник української мови : в 11 т. – К. : Наукова думка, 1970–1980.
20. Тарланов З. К. Русские пословицы : Синтаксис и поэтика / Замир Курбанович Тарланов. – Петрозаводск : Изд-во ПГУ, 1990. – 448 с.
21. Українська мова. Енциклопедія. – К. : Вид-во “Укр. енциклопедія” ім. М. П. Бажана, 2004. – 822 с.
22. Українські народні прислів'я та приказки. – К. : Дніпро, 1984. – 391 с.
23. Энциклопедический словарь / Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – Т. XXIVа. – СПб, 1898. – 958 с.

R e f e r e n c e s :

1. Arutyunova N. D. Predlozheniye i yego smysl : logiko-semanticheskiye problemy [The proposal and its meaning : the logical-semantic problems] / Nina Davidovna Arutyunova. – М. : Editorial URSS, 2005. – 384 s.
2. Ahmanova O. S. Slovar lingvisticheskikh terminov [Glossary of linguistic terms] / Olga Sergeyevna Akhmanova. – М. : Sov. entsiklopediya, 1966. – 608 s.
3. Biryukova E. A. K voprosu o semantiko-grammaticheskom potentsiale russkikh poslovits [On the question of semantic and grammatical potential of Russian proverbs] / E. A. Biryukova // Vestnik Novgorodskogo gosudarstvennogo universiteta. – 2014. – № 77. – S. 137–139.
4. Biblioteka shkolyara [Students library] // www.ukrtvory.com.ua/prislivia.htm/
5. Bolshoy entsiklopedicheskiy slovar : [A–YA] [Great Encyclopedic Dictionary] / Gl. red. A. M. Prohorov ; 2-e izd., pererab. i dop. – М.– SPb. : BRE ; Norint, 1997. – 1408 s.
6. Britsyn V. M. Modalna gramatyka yak novyyu napryamok semantiko-sintaksychnogo vyvchennya movy [Modal grammar as a new line of semantic and syntactic language learning] / V. M. Britsyn // Movoznavstvo. – 2006. – №3. – S. 101–110.
7. Britsyn V. M. Kognityvni aspekty teorii modalnosti (na materialy skhidnoslovyanskogo hudozhnyogo diskursu) [Cognitive aspects of the theory of modality (based on Eastern Slavic artistic discourse)] / V. M. Bricin, V. V. Mozgunov // Movoznavstvo. – 2013. – № 2–3. – S. 128–148.

8. *Dzhelalova L. A.* Struktura i semantika paremiy tematicheskoy gruppy “chelovek” [The structure and semantics of proverbs thematic group “man”] : avtoref. dis. na soiskaniye uch. stepeni kand. filol. nauk : spets. 10.02.01 “Russkiy yazyk” / L. A. Dzhelalova. – Volgograd, 2014. – 20 s.
9. *Ivanoŷ Ya. Ya.* Prablemy ŷlasna lingvistychnaga vyznachehnnya panyaccya “afaryzm” [Problems proper linguistic definition of “aphorism”] / Ya. Ya. Ivanoŷ // Slavyanskaya frazeologiya i paremiologiya v XXI veke / [pod red. E. E. Ivanova, V. M. Mokienko]. – Mn. : Zmicer Kolas, 2010. – S. 237–247.
10. Lingvisticheskiy entsiklopedicheskiy slovar [Linguistic Encyclopedic Dictionary]. – M. : Sov. entsiklopediya, 1990. – 686 s.
11. Literaturnaya entsiklopediya terminov i ponyatij [Literary Encyclopedia of Terms and Concepts] / [pod red. A. N. Nikolyukina]. – M. : NPK “Intelvak”, 2001. – 1600 stb.
12. Malyy entsiklopedicheskiy slovar [Small Encyclopedic Dictionary]. T. 2. Vyp. 3 : Kign – Pochatok. – SPb. : Brokgauz-Efron, 1909. – 1055 s.
13. Russkiy yazyk. Ehnciklopediya [Russian language. Encyclopedia]. – M. : Drofa, 1997. – 721 s.
14. *Seliverstova E. I.* Prostranstvo russkoy poslovitsy : postoyanstvo i izmenchivost [Space Russian proverb : constancy and variability] / Elena Ivanovna Seliverstova. – SPb. : OOO “Mirs”, 2009. – 270 s.
15. *Seliverstova E. I.* Russkaya poslovitsa v paremiologicheskom prostranstve : stabilnost i variativnost (lingvisticheskiy aspekt) [Russian proverb in paremiological space: stability and variability (linguistic aspect)] : avtoref. dis. na soiskaniye uch. stepeni d-ra filol. nauk : spets. 10.02.01 “Russkiy yazyk” / E. I. Seliverstova. – SPb., 2010. – 47 s.
16. Semanticheskiye tipy predikatov [Semantic types of predicates]. – M. : Nauka, 1982. – 365 s.
17. *Semenenko N. N.* Russkaya poslovitsa : funkcii, semantika, sistemnost [Russian proverb : function, semantics, system] / N. N. Semenenko, G. M. Shipitsyna. – Belgorod : Izd-vo BelGU, 2005. – 170 s.
18. Sloŷnik lingvistichnyh tehrminaŷ [Glossary of linguistic terms]. – Mn. : Vysheyshaya shkola, 1990. – 222 s.
19. Slovnyk ukraïnskoi movy : v 11 t. [Ukrainian dictionary]. – K. : Naukova dumka, 1970–1980.
20. *Tarlanov Z. K.* Russkiye poslovitsy : sintaksis i poetika [Russian proverb : Syntax and Poetics]. / Zamir Kurbanovich Tarlanov. – Petrozavodsk : Izd-vo PGU, 1990. – 448 s.
21. Ukraïnska mova. Entsiklopediya [Ukrainian language. Encyclopedia]. – K. : Vyd-vo “Ukr. entsiklopediya” im. M. P. Bazhana, 2004. – 822 s.
22. Ukraïnski narodni pryslivyya ta prykazky [Ukrainian folk proverbs]. – K. : Dnipro, 1984. – 391 s.
23. Entsiklopedicheskiy slovar [Encyclopedic Dictionary] / F. A. Brokgauz, I. A. Efron ; t. XXIVa. – SPb., 1898. – 958 s.

Паук М. М. *Синтаксические средства афористичности в украинских пословицах.*

В статье на основе анализа определений пословиц были выделены их обязательные черты, в частности афористичность. Афористичность достигается путем

неожиданного сочетания двух пропозиций. Этот способ построения реализуется не только в сложных предложениях, он представлен и в простых предложениях благодаря актуализации свернутых предикатных выражений.

Ключевые слова: пословицы, синтаксическое и семантическое строение предложения.

Paul M. V. Syntactical techniques to achieve aphoristic in Ukrainian proverbs.

The article is devoted to the main principles of Ukrainian proverbs building. In proverbs, the same as in aphorisms, the laws of existence of not isolated, but generalized realities or situations are expressed. In complex and simple sentences predicative centers are not direct aphoristic character medium. Their content is usually either trivially or logically defective. Aphoristic character is achieved by unexpected combination of two propositions. This method of construction is realized not only in complex sentences, it is represented in simple sentences by actualization of hidden predicative expressions. In complex sentences between propositions that have explicit expression there is a variety of relations, which reflect typical relations between the parts of a complex sentence. In proverbs, expressed by simple sentences, there are usually fixed conditional relations between the predicative center and prepositional actualized syntaxemes.

Keywords: proverbs, the syntactic and semantic structure of sentences.

И. А. Сеница

Далаянский университет иностранных языков

**АВТОРСКАЯ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ ОБРАЗА Т. Г. ШЕВЧЕНКО
В СТИХОТВОРЕНИИ Б. А. ЧИЧИБАБИНА “ТАРАС”**

Статья посвящена вопросу функционирования имени собственного в поэтическом тексте. В основе исследования понимание художественного текста как особой коммуникативной единицы, в пределах которой происходят некоторые изменения в семантической структуре онима. Автор описывает влияние мифопоэтических символов на развитие коннотаций имени собственного и его трансформацию в образ-символ.

Ключевые слова: имя собственное, художественный текст, коннотация, образ, символ.

Многомерное пространство художественного текста независимо от его объема способно актуализировать у слова его семантические перспективы. Говоря о семантических перспективах, мы имеем в виду потенциальную способность лексемы развивать свою семантическую структуру.

А. А. Потебня, отвечая на вопрос, что такое “значение” слова, предполагал: “Очевидно, языкознание, не уклоняясь от достижения своих целей, рассматривает значение слов только до известного предела... Без упомянутого ограничения языкознание заключало бы в себе, кроме своего неоспоримого содержания, о котором не судит никакая другая наука, еще содержание всех прочих наук” [7, с. 19]. Сегодня же языкознание значительно расширило сферу своих научных интересов. Используя, прежде всего, методологию гуманитарных дисциплин, лингвистика развила ряд